

KOLË JAKOVA

QIRIU I

FUNDIT

KOLË JAKOVA

QIRIU I FUNDIT

~~33675~~

LIBRARIJA E SHTETIT
QIRIU I FUNDIT

~~12759~~

12759

N.Sh. BOTIMEVE «NAIM FRASHËRI»

TIRANË, 1963

QIRIU I FUNDIT

1.

Lugjeve të blera
mbushun me zabele
ku bilbili vendçe
vetëm di t'ia thotë,
ku mbi tuma t'moçme
një bari gjithë zhele
ia merr ambel fyellit
delet tue kullotë,

sa ma larg shëshjollit
rrug've gjarpënusha,
që ia trazojnë gjumin
heshtjes shekullore,
atje ish Sanxhaku
me krahë hapë nga fusha,
ku zbardhonin kullat
lule malësore.

Bjeshkë e male t'nalta
rreth e rreth qëndronin
si vigaj të mplakun,
kokën bardh me thinja,

tue dremitë katundit
heshtjen ia urdhnonin,
që të qetë të rridhnin
vitet varg me mija.

2.

Tek ato të lashta
vorre t'Ilirisë,
porsi vorre t'gjallësh
kullat pa dritare
ndrynin bashkë me kafshët
edhe rob't e shpisë
derë sa ikte nata e
zezë e kobatare.

Njëmij bestytnina
lidheshin vargue.
Gjyshi ndejë te votra
niste e tregonte
si pat dalë kulçedra
atje poshtë në prrue
kur rrufe e qiellit
mal e fushë tmeronte.

Gjyshja plakë tue tjerrun
n'furken, që i la nana,
boshtin e përdridhte
shtangue sytë n'pishtar;
ndillte shtojzovallet,
thirrte orë e zana
kullës s'moçme fatin,
që t'ia sillnin mbarë.

3.

E kur frynte jugu,
 nxinte porsi futa
 qielli e retë mizore
 pillnin veç rrufe,
 edhe bish't e malit
 fshiheshin ndër skuta,
 bulurimë e motit
 dridhte gur e dhe.

Çamarrok't e vegjël
 përfrigue nga tmera
 ngjeshë për parzme t'nanës
 lypnin veç shpëtim,
 kryqin bante plaka,
 furken menjëhera
 linte dhe fillonte
 ritin me nderim.

Një dorë lar kërtulun
 n'shorte dhe magjina
 digjte gjyshja e koken
 nalt nga qielli e çonte
 e me tym kadiste
 rob e kafshë e kthina,
 shpirtënve të namun
 hovin t'ua ndalonte.

4.

Strofujt atje kishin
 dhe shkerbetë e malit

ujqit, që tërbohen
kur uriya i ndjek.
Atje bashkë me farën
edhe djers'n e ballit
mbillte bujk-qyqari
jetës me i hapë shtek.

Kur ia behte zija
n'gardh parmendën drunit
hidhte bujku e armën
mirë për dorë shterngue
për të ngjallun t'mitujt
që po i vdisnin unit
prenë kudo kërkonte
si ulkonjë tërbue.

Me qefin nën sjetull
dy tri bagti t'ima
sillte baba malit
plot gëzim te shpija.
Rreth e rreth ferlikut
zhdukej si vetima
mortja nga fytyrat,
shuhej dhe uriya.

Me poninë e ritit
ndahej preja e pjekun,
me uratë përcjellun
gjatë e pa mbarim.
Plaka thirrte n'voter
shpirtënat e vdekun,
që nga ata kurhani
t'mirrte një bekim.

Ora e Sanxhakut
 ndejë kacuk mbi shpija
 me jetue i urdhnonte
 besimtar't e mirë
 mbas zakonit t'vjetër,
 që la lashtësija,
 kur kurbane u thernin
 zotavet ilirë,

Nëpër andrra t'gjallët
 me të vdekun rrinin.
 Çmallej nana e djegun
 me të vramin djalë.
 Çilimijtë prap babën
 e dëshruem e shihnin
 sy përdhe kah zbriste
 malit dalngadalë.

T'nesërmen te votra,
 andrrat si dëgjonte
 plaka nder mendime;
 n'lutje zhytej thellë,
 si priftneshë ilire
 gjatë profetizonte
 t'mirat edhe kobet
 moti, që do sjellë.

Vdekja prap e dashun
 hiqej me të vdekun.
 Posa binte nata
 vorrit ata letë,
 porsi zogj, që malli

për fole i ka djegun,
dilnin e shetisnin
kullat mbetun shkret.

6.

N'djepin e padijes
fshati na u përkundte,
n'gjumë ku thuren andrrat
me dëshira plot.
Gishtin vu te goja
ora vetë e tundte
ate djep, që shekujt
nuk e trandën dot. ,

Tok me lashtësinë,
tok dhe me mjerimin
fshati t'gjallë e t'vdekun
çante n'për errsi
t'jetës primitive
tue kërkue agimin,
si kërkon verbani
dritë për sytë e ti.

PJESA E DYTË

1.

Mesi i natës. Kupës s'qiellit
shejzat vezullojnë.

Shpat në shpat po përshëndesin
gjelat shoqishojnë.

Flen Sanxhaku. Ambël terri
n'parzme e ledhaton;
qyrkun-futë ia hjedh përsipër
e gjithka e mbulon.

Flen Sanxhaku si flen pylli
fletët kur s'piptijnë,
kur dhe çapin e mat bisha
mos po prish qetsinë.

Por te kulla, ku stërgjyshat
patën ndejë dikur,

nana-plakë porsi gur vorri
votrës rri përurë;

votrës s'lashtë, që brez pas brezi
zjarri i pat ndejë ndezë.

Aty gjyshja po i rri sogje
natës pis të zezë.

Flokët bardh e sytë si shqipja,
që nga shkambi kqyr,
motet keq ia punuen n'lavër
rrudhat në fytyrë,

Të dy duert drejtue nga zjarri,
sytë mbërthye nder flakë,
murmuron si magjistare
kurrizdala plakë.
Murmuron, por n'tjera kohna
mendja i kullot,
dhe pse dora njih rruzaren,
goja s'di çfarë thotë.

2.

Një vit nuse pati gjyshja,
qoftë-o për at'herë,
kur me vig ia sollën burrin
vdekun miqt në derë.
Mbas tre muejsh na u lind jetimi,
solli gaz e vajë.
Vejnoi nana e n'kullë të burrit
ndeje e nguli rranjë.
Qysh at'herë amanet zotit
n'lutje ia pat lanë
guximtar t'ia rriste t'birin,
që t'paguente t'anë.
Si lastar u rrit jetimi,
synin si fajkoj;
trembdhjetë vjeç me pushik të tatës
krahun zbukuroi.
Dikur nana 'i çikë ia zuni,
çikë si zana n' mal,
fat i madh për ato kulla,
fat edhe për djalë.
Kaluen vitet, erdhi dita,
vadja si pat qenë;
mes oborrit zbriti nusja

kalit e u fut mbrendë.
Grue-fisnikja malësore,
sa kaloi një mot,
djalë i fali kullës s'vjetër,
mbushi djepin plot.
Edhe trenët desh bleruen
kaq gëzoi kjo shpi!
Thue po shtohej porsi motit
votra përsëri!

3.

Iku dimni erdh pranvera,
djalë ma s'duroi,
n'andërr baba randë i foli,
gjakun ia kërkoi.
Pritë më pritë ndër male e pyje
mori për të letë.
Fort po digjka e pezmatoka
kjo hakmarrje e shkretë.
Krisi pushka ndër livadhe,
n'pritë një bari mbet.
U muer gjaku e vorri i babës
rahatinë e gjet.
Por gëzimi, që sjell kobi,
gjatë medet nuk mba.
Sa ka grykën gojë-shëmtuemja,
aq nafakën ka.
Gjaku gjak, thonë pleq't e vjetër,
lyp e nuk pushon.
Duhma e tij të ndjek një shekull.
votrën ta shkretnon.
Mbi parmendë ra trimi i gjyshes
krrusun trupin lak,

ndaluen qetë hakrrue nën lavër,
vinte era gjak,
Gjama e gjyshes dridhi kullat
posa zuni fill.
Mjeroi fusha, mjeroi male
dhe u ngjit der në qiell.

4.

Shtyhet nata, kup'n e qiellit
shejzat e kalojnë.
N'për katund tashti dhe gjelat
kangën e rrallojnë.
Ndejë te votra rrjeshton gjyshja
lutjet mbarë e mbarë:
— T'bukrin Col, o Zot, jetimin,
rrite sa ma parë.
Atë jetim, që flen ndër petka
me nanë-loken pranë,
ballë-shpërvjelë, vetull-bashkue,
gjyshit t'vet i ngjan.
— Rueje, o Zot, si ruen ulkonja
strofullin me klyshë.
N'dorë gjaksorit ngrija pushkën
e verboje syshë.
Ngjitja krahun ndër rrëpina,
kamba ku të shket,
mproje ethesh, rueje dergjësh,
rrite me shëndet.
Nëpër logje shtojzovallesh
mos të prekë pa dashtë,
mproje shtrigash e rreziqesh
kur ban hana jashtë.
Rueje shitet, mproje plumbit,

rrite si zambak;
Prija mbarë kur t'i vijë shtegu
për të marrun gjak.
Paqë t'u japë vorreve t'vjetra,
Zot ti na ndihmo.
Kam dy plagë në zemër time,
mos të vdes me to.

5

Mbaruen lutjet. Ngrihet nana,
zjarrin e mbulon
e me masë një kryq përsipër
hinit vizaton.
Me pishë ndezë, si hije nate,
nipit kaçurrel
po i afrohet gjyshja e flokët
lehtë ia përkëdhel.
Syve u bjen: — «Gurit e murit!» —
plaka murmuron.
Mos pa dashë hijeshinë Colit
syni ia shëmton.
E puth ambël, si pat puthun
atë të shuemin djalë.
Nëpër rrudhat e fytyrës
rrjedh një lot i valë.
U fik pisha, kull'n e vjetër
terri i pabesë
e mbuloi e plaka ndore
i ra natës s' zezë!

PJESA E TRETË

1

Përmbi një tumë ilire
jetimi zhele-zhele,
pas shkollë, dy-tri dele
i ruen ndër megje pranë.
E fyellit malësorçe
i bie kaproçi djalë,
fërshtiza valë-valë
luginën e përllan.

Një mall rrëfekan jonet,
që fyellit fjollë i dalin
e hikin, marrin malin
si zogjët mërgimtarë.
Ngjan mall i lamtumirës
kur del me afsh nga shpirti;
vallë zemrën ç'ia goditi,
që i binka kaq me zjarr.

Ndër gishta ç'lëngon fyelli,
çfarë e trazojti çunin,
sa ta braktisë katundin
ku lshoi të bukrin shtat!

Ndër kodra t' Kokërdhokut,
një shok i thashka 'i hera
se porsa t' vijë pranvera
do mbushet breg e shpat

me t' rij edhe me t' reja.
Se ç' punë do bëjnë s'e dijte.
Do hapkan një rrugë drite,
do ngrejne Hidrocentral.

Do ndrojnë dhe këtu jeta.
Sa e bukur shoqënia
do jetë, ku sot vetmija
shpirtin ta bren ngadalë.

2

Ja, erdhi edhe pranvera!
Si thneglat vlon rinija.
Lanë prind e lanë shtëpia
e behën n' Kokërdhok.
Andej buçasin minat.
Shungullon Denja e Murra.
Ç'u ndeshkan shkamb e burra
e po luftuekan tok!

Ushtima e punës Colit
zemrën keq ia lëndueka.
— Kështu ma s'u durueka
të bredh si bari kot...
Nesër do marr bekimin.
Këtë jetë kaq të vetmueme
si zhele të vjetrueme
s'e qaska shpirti dot.

Pa le të flasë dhe gjyshja!
Kurrë zemrën s'ia lëndova.
Gjithnjë n'dëshirë i shkova,
bari por s'bahem unë.
Me shtriga e shtojzovalle
e bestytina t' kota
me shekuj larg nga bota,
m'u vel dhe ky katund!

Përsëri fyellit ambël
Coli ia nis. Tingllimi
rrëfen se vuejtja e gzimi
zemrën s'ia linkan qetë.
E jonet derdhen fshatit.
Dëgjon nanë-lokja t' birin.
Ç'ia përkëdhel dëshirën
një mall i largë, medet!

Një mall i bukur shqimit,
kur ai fatziu ia thonte.
Se ç'afsh at'herë gufonte
n'për fyell plot me rrëmbim!
Njëmi fershtizë e trille
zemrën ia ledhatonin,
kur dashuninë tregonin,
që kish i mjeri trim.

Eh, pushkë, ti qofsh mallkue!
Sa votra shqipëtare
i shove, i qite fare
për të shëmtuemin gjak.
Sa gra, vejusha t'reja
i thave si than vera
barin ndër fusha t' blera
e s' pate dhimbë aspak.

E lehtë lokja si era
 kryen rrangët me krye ulë
 e urtë, e urtë si pulë,
 as gjurmë s' len kah kalon.
 E knaqet vejnim-zeza
 tue përgatitë ushqimin,
 veç si ta rrisë jetimin,
 që shtat përditë lëshon.

Në prak të derës gjyshja
 furkën po e nduk e shtillet
 peni për bosht, që sillet
 e sillet fluturim.
 Ashtu njëmi mendime
 plakës në kokë i zijnë
 e si çekan i bijnë,
 e rrahin pa pushim!

— Ca shenja mbarë s' po duken!
 Në fshat u prish qetsija!
 N' Sanxhak po vijnë njerzija
 e shkojnë e s'rrijnë rehat.
 E çfarë buçet andejna
 nga Ulza n' ato boka
 aq randë sa trandet toka
 e dridhet mbarë një fshat?

Kulçedra plot me rrota
 ngul dhambët nëpër tokë.

3 3675

BIBLIOTEKA E SHTETIT
GJIRKASIT

127/105

10751

Gjithë vendin e ban trokë.
S'ka burrë, që i del përballë. —
Maqinë ma t'egër syni
s'i pa. — E ç'dreq e pruni
të çmendet mbarë katundi
tue e pa gjithë atë zgardallë?

Mandej edhe nipoçit
sikur i qesh fytyra
kah shef këto mënxyra
e nuk i zihet vend.
Mërzitshëm i merr delet.
Veç n' libra e ka menden.
As e shikon parmenden
fyellit përballë i bjen.

Sa i qetë na ishte 'i hera
ky plak i metë, Sanxhaku.
Askurrë këtu të praku
s' dëgjova zhurmë si sot.
Ti mëshirë-madh, që s'naltit
seicilit ia ndan fatin,
sille ndër mend të ngratin
njeri! Na ruej, o Zot! —

PJESA E KATËRTI

Krapat e moçëm nëpër gjumë gërhasin
e nata plot me hije vjen përmallë.
Dremit katundi e veç ndoj qen i rrallë
heshtjen mortore e then sa për zakon.

Bri votre Coli, n' dritën e bishtukut
lexon: — N' Sanxhak krejt n' ujë do mbytet vendi
dhe n' Ulzë e deri nalt, at'herë liqeni
do ndrisë Shqipninë ku lind e perëndon. —

Kënaqet lokja ka' e dëgjon të birin,
me sy dashnorë pada rrin e soditë.
— Sa mirë mësoi jetimi e shpejt u rrit.
Mallin e t' shuemit n' zemër ç'ma tërbon! —

Fytyra e saj ze çelet si pranvera.
Shtizat pushojnë nëpër të shpejtit gishta.
— Vërtetë, o bir, nëpër kasolle t' trishta
drita do vij ku pisha ndrin n' shembtim?

A thue do ndodhë, që t' bukra shtigje t' hapen
edhe për ty? Pa t' bahet çfarë të dojë.
Ku ti t' jeshë mirë, aty nana do rrojë
se jeta pa ty pranë s' më ka kuptim. —

Murmuron lokja. Prap shtizat lëvizin
nëpër të bukrat shputa. Djali at'herë
ma tej leximin nis e shend e verë
ditët e largta i kujton me gzim.

Pranë votre plaka fshan: — Vullneti i zotit!
Çfarë qenka kjo? O perëndi, na thuej,
pse fshatin tonë ti don ta mbysish n'ujë?
A thue me gur na qiellin ta sulmuem?

A s' ish Sanxhaku, që 'i mij lutje n' mbranje
ty t'i drejtoi e me bark bosh ra e fjeti?
A thue nuk hoq dhe aq katundi i shkreti.
A por ndër vuetjtje t' randa na u dëshpruem? ⇒

Gjyshen vren Coli. Ndër të vrazhdat rrudha
një lot' shetit me nge n' fytyrë të plakës,
që n' voter ngulë shikimin ka e flakës
ankimet zemer-plasun varg ia thotë.

— Ç'na duhet ne dritë tjetër kur vetë dielli
na ndrin me urdhën tand edhe na nxenë.
E kush veç diellit e përfshin gjithë dhenë
e madhnisë sate i përgjan, o zot?

S' durohet, jo zhaurima n' fshat të vjetër.
Na duem qetsi te votrat aty pranë zjarrit
të rrijmë, edhe një kafshatë bukë përsmbarit
ta hamë me lot e gaz, si sot si mot.

— O e mira gjyshe, — ambel e pyet nipi. —
Pse ka sa kohë, që lngon kjo zemra jote?
T' vjen keq për tymin, që na nxiu ndër mote?
Trenët e sytë e jetën na e shemtoi.

U lodh së vuetjuni ndër shekuj fisi,
verban n' për diell. Tashti na zbulojmë dritën.
Nëpër oborre lule të na rriten
e begati të derdhet n' mal e shtoj.

— Ç'asht ky, që flet? — N'për dhambë belbëzon
plaka. —

S' asht ky filizi i fundit në brezni!
Ky fisin tonë n'për shekuj s' do e përtrij!...
Mo Zot, andrrat e mija t' marrin fund!

Po, ma gënjyen nipoçin, ma gënjyen!
T' mallkuemit libra njëherë s' heq dore.
Naj thotë t' braktisim tokat stërgjyshore
e t' marrim rrugat pa gjetë cak askund.

Pse don t' na i mbysinh n' ujë, o zot, ti kullat,
që gjak gjithnjë kulluen për mota t' tana.
Këtu na e shkuem rininë e ndër kto ana
pllambë e kujtim na mbollëm n'për katund.

Kemi muranat, kemi vorret tona.
Atje ne dheu me ngrohtësi na shuen.
Breznitë e fisit varg atje pushuen.
Atje ma qetë na jemi se kurrkund.

— Pse t' mendojmë vorret, gjyshe, dhe muranat?
T' mendojmë për jetën. Ja, po vjen agimi.
Po shkundet leckash, gjumi dhe mjerimi
Sanxhaku i shkretë e fatin sot po lyp.

— Ç' e duem atë fat, o bir, që na nxjerr kullash
e votrave të lashta u prish çetsinë.
Ma mirë n' vend tonë, ma mirë kështu n' errsinë,
bukë e pa bukë, bylmet veç një dorë krypë.

— Jo, gjyshe, jo! Brezninë e fundit ndryshe
jeta e gatoi. Na lumit ia ujdishim
rrjedh'n e tërbueme e s' nalti e rrokullisim,
në dritë e kthejmë, çfarë lutjet s'e bajnë dot.

— Fol, fol, o nip, o gjak — stërgjak i fisit!
Vdekja pa ardhë, ti i pari ma tregove.
Ti zemrën copë ma bane, ma shëmtove
fundin e jetës me çfarë fole sot! —

— Aman, gjyshe m' kupto, lene vajtimin
e mos m' shiko me sy, që janë aq t' huej.
Jam bir i fisit, jam unë Coli i juej!
Fati më suell derë te i mjerimit cak.

Mue po m' takon ta kapërcej hendekun
që ndan brezninë nga e pa mshirshmja jetë!
Ne jetës do t'i prijmë siç e dijmë vetë,
pa le t' mbarojë dhe ky i shkretë Sanxhak! —

Përendoi sytë si magjistare plaka
e zjarrit nuk ia ndau të lvyrtë shikimin.
— Pse, Zot, kaq t'egër sot ma dhe ndeshkimin
e djallit nipin tim ia hodhe n' lak? —

PJESA E PESTË

1.

Te e lashta kullë e fisit
jetës i ndrroi fytyra;
humbi e murme ngjyra
e ditve pa mbarim.
Heshtija e randë mortore
pa pritë një grusht e mori
e votra me te e bori
të vjetërin kuptim!

Ndaj plaka sot rrënkueka.
Një lamsh mulla i vërtitet,
e n' zemër gjithnjë i rritet
e rritet për ibret.
— Si mund t' braktiset vendi
ku brez pas brezi jeta
rrodhi ndër caqe t' veta
e kurrë nuk u la shkret?

Iku dhe Coli, shpresa
e ditve t' mija t' fundit.
Mbi Ulzë me djern t' katundit
shkambijt e malit çan.

La delet ndry nën øher,
la votrën ku mësonte
ligjët t'i trashëgonte,
që gjysh-stërgjysh na lanë! —

2

Nanë-lokja ndoq të birin
ashtu si syni dritën
e n' furrë t' gëlqeres ditën
e soska zemër-plot.
Lodhë e këputë në mbramje
në kullë derë mbas mesnatës
punon, e 'i herë së ngratës
goja ankim s'i thotë.

3

I trëndafiltë agimi
po puth me gaz brigatën,
që n' punë e kaloi natën
ku shkambi vje' i vështirë.
Sa bukur vesa i ndritka
lules në gji t' petalit
nga rrezja, që zbret malit
si guri-xhevahir.

Edhe n' Sanxhak kish lule,
dhe atje vinte pranvera,
por Coli kurrnjëhera
kaq ambël s'i kundroi.
Kjo qenka pranverë tjetër,
jetës ia hapka synin,
ia davaritka tymin,
që n' shekuj ndryshk lëshoi.

N' agim dhe kanga shpirtin
sikur ta ambëlsueka
kur brigjeve u lëshueka
e lirë në fluturim.

U lodh tetë orë brigata.
do flejë e do qetsohet,
në shkollë posa të zgjohet
do shkojë, mandej dëfrim.

E shpirti at'herë knellet
si boçë e drandofillit
kur gjithë ia shpërthen diellit
e t' bukrën veshë zbulon.
Papritë dhe zemra zgjohet.
Si ndodh njeri s'e dijka.
Tinës dashnija t' vijka
atbotë kur s'e kujton.

4

Plaka një çikë pat zanun
fisnike andej nga Xajsi,
por nipi ia përplasi
përdhe t'mbarën shkuesi.
— Çikës, — tha — kur t' vijë fati
zemrën po s'ia rrëmbeva,
me pare kurrë s'e bleva!
S'ka jetë pa dashuni.

Trullue shtang plaka mbeti.
Iu duk se trent e kullës
u shembën e i ranë tullës
këtë gjuhë kur e dëgjo.
— Po sikur nipi t' sillte
një bushter të pa emën,

që shenjat ka si femën,
por fis nuk ka as soj?
E gjaku si do merret
kur krah për krah gjaksori
- me te punon mizori
thue 'i nanë i nxuer në jetë.
E bashkë bile po ndakan
dhe bukën ndër tryeza.
E çfarë s' dëgjoka e zeza
qyçe, që e vetme mbet?

S' duron kanuni i vjeter,
që djemt në gjak ndër veti
t' rrijnë bashkë e muhabeti
t'u shkojë ambël e butë.
T' venë gojë bile mbi t' parët,
që sa e sa herë kot derdhën
gjakun e vdekje mbollën
për një zakon bihud!

E vorret çfarë qetije
do kenë gjakhupë po mbetën.
Do vlojnë mbrenda gjithë jetën
si grenza ngucë në shpat.
I randë do t'u jetë gjumi,
i randë guri te koka,
nuk do i durojë as toka.
Do dalin jashtë lugat.

Mjerim për t' lashtët mote!
Jetës iu thye kurrizi
atë ditë, që s' pari nisi
kjo zhurmë nëpër katund.
O Zot, tash hapma varrin
e zemrën e shkretnueme

shqyejma si leckë t' vjetrueme!
Gropose e jepi fund!

5

Grykës tërthuer kjo diga
sa thellë rranjtë i lëshueka,
për shkrep i sigurveka,
që bregut t' marrë hov lart.
Si miza tue bubrrue
puntorët qark lëvizin,
sikur nuk po çalltisin
e puna s'u ka grat.

Por për një ditë kalaja
nuk ngrihet. Ajo rritet
e rritet bashkë me vitet
porsi një shkamb vigan.
Shikon Coli prej s' nalti.
— Ç' humnerë themel ka diga!
Shikon e të ze friga.
Njeriu u ba titan!

6

Ikën e ikën stinët,
e ndoqën njena tjetrën;
e shtyni e reja t'vjetrën,
vjeshta la veren pas.
S' bashku me digë u rritën
të rinjtë, që valë mbas vale
luftuen me këto male
e djersën dhanë me gaz.

N' pranverë vjollca u prini
luleve nga kaçuba,
e varg tjerat me tuba
hieshuen e gur e shteg.
Vjeshta një lule mali
na paska mjaft krenare,
që s' do t'ia dijka fare.
As brymë as ngricë s'e djek.

Na qenka vashë Barbullë,
kjo lule malësore,
e bardhë si dalë prej bore,
e lehtë thue fluturon.
Kah shkon e vjen nga puna
kurrkujt sytë s'ia lëshonka,
«Më duej» zemrave u thonka.
«Më duej ti, që m'shikon».

Ate një dite Coli
mes shoqesh n' rrugë e ndali,
e bashkë me lule i fali
dhe një unazë për shenj.
Ç'u prek krenarja e Matit.
U skuq e desh t'u mpronte.
Kur pau kush ia dhuronte
krye-ulë besës i ndej.

Rrugës po kthen brigata.
Ç'mëngjese ka pranvera!
Pranverë dashka përhera
ky i bukri shpirt rinor.
Mes shokve nëpër krepa
si pushka zani krisi

e kanga udhën nisi
n'për flladin pranveror.

7.

Dëgjton lokja, te praku
vrik del e zemra i knellet.
sa kandshëm, sa këthjellët,
mbi tjerë Coli këndon!
Kundruell duel dhe Barbulla.
la shoqet në fjetore,
drenusha malësore
ndjeu drenin, që e kërkon!

E lokja sytë ia ngjiti.
— O Zot ç'nafakë e madhe!
Nga vinke, ti sorkadhe.
Çfarë malesh t'rritën ty!
Me zemër n'valë dashnije
ngadalë zen e i afrohet;
e vajza po turpnohet
përdhe t'hutuemit sy.

I heshtun përçafimi
ma tepër paska hijë.
— E lumja unë, o bijë,
që t'mora n'parzëm tim!
Ti e jetës sonë je pema,
je syni, je shkëlqimi,
ti i ditve t'mija gzimi
dhe i lashti trashëgim!

Nanën jetimja e gjeti
 tek zemra e ngrohtë amnore.
 Dashni e nan's arbnore
 fillon, por nuk ka fund.
 Në punë u mbrujka fati
 ndryshe nga ç'dikton fisi,
 pa le t'vorfnohet lisi
 degash e t'mbesi trung.

Trung gjyshja ndej te votra
 me fe, ligjë dhe zakone,
 uratë, supërsticjone
 mbështjell, përziën, rrekllen.
 Para ma jet's shikimin
 s'ia lshon. Ndër shekuj t'zhytet
 e n'myk të tyne t'mbytet
 atje plak's i pëlqen!

PJESA E GJASHTË

1.

Me dorë pret diellin gjyshja, shikimin
n'katund larg e mërgon.
Me terr po i vishen sytë e nga gjoksi
me i dalun zemra i don.
— Stërnipat nisën me dorë të tynë
t'rrenojnë çfarë s'patën ndreqë.
Rrëxojnë gërshanza, hatulla, trena,
o Zot, ti mos ma keq!
Si u ban zemra burrave t'fshatit,
granija si durojnë!
Për mue ma i ambël njëqind herë vorri
se sytë çfarë më shikojnë!
O trenë të shkreta, njëqind vjet tymi
përnatë u pat përkdhelë!
Ju dogj anmiku, por kulla e moçme
kurrë vorr si sot s'pat ngelë!
Mosni, bre burra, për hatër t'Zotit,
ç'ju ban çati' e shkretë!
Pa kullë, pa votër n'Sanxhak të fisit
s'e due fare këtë jetë! —
Për derë mbështetun shfren plaka e lotët
n'për rrudha i vejnë rrëkajë!
Coptohen trenët nga kalbësina,
coptohet zemra e saj!

2.

Me sy përlotun kokë-ulë rrijnë njerzit,
e randë asht ndamja sot!
Djepi, që t'rriti, votra, rinija
s'harrohen jetë e mot.
Errun fytyrë krenar nipoçi
dhimbjen e mund me zor.
Tek po këputet filli i një jete
zemra shpërthen n'krahnor.
Sado të bukra t'jenë shtigjet para
për kullë shpirti të djeg,
për megje t'buta, kroje, kullota,
për gur edhe për shteg.
Por e mund dhimbjen tek ne krenija
si e mund mali stuhinë.
Krenar dhe Coli për herë të mbrame
shikon pa da shtëpinë.

3.

Lokja gojë-ambël, simbas zakonit
miqve raki u çon.
— Për hajr qoftë dita, jeta përsmbari
tek ne tashti fillon!
Udha e mbarë kullës e gjakut t'vjetër,
mjaft gjak u derdh përdhe.
Të ndrrojë njëhera kjo jetë mizore,
të rrojmë si njerz dhe ne.
Vejnova, vllazën, që ta rris djalin,
jo t'vrasë e t'vritet vetë,
por ta shtojë fisin, ta shtegtojë jetën
i ri dhe plak i mbetë. —
E larg shikimi flutrim i turret
tek lisi përmbi prrue.
Baresha e vogël fatzinë ma s'pari

atje e pat takue.
 Atje përkdheljet provoi e n'zemër
 iu ngul për jetë e mot.
 — E randë asht ndamja, o miqt e gjaku
 aqë lehtë nuk falet dot!
 Por t'na rrojë djali, pa e mposhtim zemrën
 dhe t'egërin zakon,
 se rrugë ma t'bukur kurrë hapë nuk patëm
 për bijt e fisit tonë!
 Lart kokën, burra, zemrat shtërngoni,
 ma e lashta kullë ju pret.
 Luejani kockat, ngrijani pluhurin,
 si shoqet t'mbetet shkret! —

4.

— Gjyshe, — thret Coli, — eja përjashta
 veç ti ke ngelë pa dalë!
 — Po del dhe nana, o bijt e fshatit,
 po del, mos daltë e gjallë!
 Amani burra, prisnje plakë-mjerën
 sa kullen ta vajtoj,
 ku rrita djalin, që m'përvloi shpirtin
 e zemrën ma coptoi.
 O kullë e t'parve, motër fisnike,
 sa t'deshi nana ty.
 Sa 'u desh ju trena, që brez mbas brezi
 çati na ndejtë mbi krye.
 Ju kthina t'lashta, ku burri vdekun
 u shtri si lis me degë.
 Ju i numruet lotët, fshamjet e mija,
 ju e dini çka kam hjekë.
 Ju mure t'zymta, që m'i përgjani

ktij fatit tim të zi,
 një copë nga zemra ia çkula gjoksit,
 përjetë me ju të rrij.
 Lamtumirë, votër, shoqja ma e dashun,
 sa vjet të ndeja pranë!
 Me lot mallngjimi për bir shëmtuemin
 të lau e ngrata nanë!
 Oxhak i vjetër, po të puth plaka,
 plakoç e burrë bujar
 sa mirë e prite mikun te votra
 n'zakonin tand shqiptar
 Vjehërr-fisnikut ti m'i përgjanje,
 bashkë rrijshit pranë si shokë.
 Ai vdiq, ti mbete, e sot gjithë fshati
 kullat po t'i bajnë trokë.
 O prak i derës, burrin dhe djalin
 ti i prite shtri në trinë,
 mandej i nise veshun si krushqit
 nga shkojnë e ma nuk vijnë.
 Këtu e mjera unë, nuse s'pari
 kambën e pata vu.
 E sot po iki jo n'krah të shokve
 si qe gjithnjë kanu.
 Po t'braktis nana pa u nda zjarrit,
 pa u nda me gja dhe mallë.
 O derë konakut, o derë e shpirtit,
 mos dalsha teje e gjallë!

5.

Shtegut t'vjetër ec karvani,
 sytë pa da ia lsho
 fshatit t'moçëm, ku gërmadhat
 ujt zen e i mbulon.

Fate t'ndryshme për Sanxhakun

na u caktuekan sot!

Njertzit ikin, fshati mbytet

n'ujë për jetë e mct.

Varg e varg si zogjt e vjeshtës

morën për mbatanë.

Veç rrenimesh e trishtimit

tjetër n'fshat nuk lanë.

Vetëm gjyshja s'don t'largohet,

keq një mall e djek;

ditë për ditë tue shikue fshatin

ndejë atje mbi breg.

Zhyten shpijat e rrenueme,

zhyten pa ia da,

Kullë e fisit përmbi tjera

dallon si kala.

Një nga një nën ujë po zhduken

muret me oxhakë;

e me to ngadalë përmbytet

zemra e nanës plakë.

Atje nalt ia hipi uji

mureve kulmorë;

si hajdut liqeni sulet

vorret t'i shtijë n'dorë.

— Ndali, kulla, ku po shkoni,

syni s'ju shikon.

Pa ju, o vorre, me të gjallët

plaka kot numron! —

6.

Ze vend karvani, për buhet fisi

në prehën t'Laçit plak.

Grumbull si lulet në tubë po i pritkan

shtëpitë e t'riut Sanxhak.

Me bujë mëngjesi sytë po na i çelka,
sa zhurmë nëpër katund!
Blegron bagtija, mahiten njerzit
e puna vlon gjithkund.
Fëmijtë po turren vrap e te sheshi
e lojnat i fillojnë.
Mbas topit sulen hakrrue si kecat
kah ndjekin shoqishojnë.
Pleqt ndejë nën hije n'kamish po thithin
e flladi i ledhaton.
Fusha e pamatun, natyrë e huej
për shtat gjithnjë s'u shkon.
Rinohet fshati, rinohet fisi,
përtrihet mot për mot.
Një rrobe tjetër veshi Sanxhaku
sa pleqt s'po e njohin dot.

7.

Në Tiranë Coli shkollë na mësueka,
u nis, muer tjetër udhë,
N'Sanxhak i mbyti të lashtat ligje
s'bashku me vorre e kullë.
Ai u lind ndryshe, i bardhë si fati
që u thur për Shqipëni.
Mëson ndër libra si na u ndërtuekan
hidrocentrale t'rij.
Si rrjedhës s'lumit, që shkretnon fushat
njeriu na i thashka: ndal!
E drita veshka me rroba t'hieshme
e shpirt e fushë e mal.

PJESA E SHTATË

1.

— E kujt, o bijë, na qenke!
Nga erdhe, nga u shkëpute
e n'shtëpi tonë u fute
pa t'pasun gjak as soj?
E çfarë zakoni paske
të vish si zog i true
nën strehë të huej, a thue
se votra ty t'kërkoi?

A por fytyr'n ia more
ti fisit tand e ike
prej turpi dhe prej frike
të egërit kanu?
Ngre kokën t'shikon plaka.
O zanë, o shtojzovalle!
Se ç'dritë, o nafakë madhe,
lëshokan sytë e tu!

— O nanë, — përgjigjet reja. —
Yt nip këtu ta solli
ashtu si sjell kaprolli
drenushen n'strofull t'vet.
E zu ndër pyje t'Matit
e vrik dorën ia ngjiti;

zembrën keq ia goditi
e vajza n'besë i mbet.

— M'i lumtë! Ka gjak të parësh!
N'kullë tonë gratë erdhën natën.
Dhe mue grabitë më patën
si grue me vlera shum.
Eja të puth, lum bija!
Krenou për burrë, që t'mori;
krenou se e zanë me zori
e parë do t'jeshë n'katund!

— Jo, nanë, me zor s'më zuni.
Na bashkoi dashuni.
Tek ai shpresat e mija
i vara jetë e mot!
Lashë prindët, lashë unazën,
se fat ma t'mirë unë gjeta.
Kështu pra e solli jeta
në shtëpi tuej t'vi sot.

— Po e kujt na qënke, o nuse?
— Jam bijë e atij gjaksori,
që gjakun kur e mori
vrau bab'n e fatit tim.
Thau zembrën e nanë-lokes
e ty një thikë ta nguli,
që vorri s'do ta zhguli.
S'qe gjak, por qe shëmtim!

— O zot! — me kujë thret plaka! —
M'u largo syve t'vjetër,
e n'pleqëni kulçedër,
ti mos më ban, o djallë.

Mallkim kur kambën vune
në këtë shtëpi të namun,
Jo kurrë e nëpërkambun
s'do rroj sa të jem gjallë!

Po ti. e re fisnike
si ma duron mallkimin?
Shpejt e harrove trimin,
që gjakun ia shkel sot?
— Jam nanë, o nana ime!
E mund zemra zakonin.
Kështu të par't t'vepronin,
votrën do e kishin plot.

S'ia prish dot nana djalit.
Mjaft gjak na derdhi fisi.
Përsmbari jeta t'nisi
pa prita e pa rrezik.
— Mallkim, mallkim nga varret!
Plagët kurrë nuk do thahen.
Të vdekunit s'na ndahen,
se gjaksin e bamë mik.

E shejtë urrejtja e fisit
gjithmonë që nder kto ana.
Nama, që lëshoi nana
n'ballë gjaksin e qëlloi.
E sot krushqi t'shëmtueme
na bajnë. Mallkue shkaktari,
se gjakun, që i la i pari,
dhunueshëm e shkelmoi.

— Ndër gjuj të lutem, gjyshe,
mos më braktis të mjerën.

Unë kurrë s'ta thava derën,
pra lotët s' t'i duroj.
Unë vi si rob shtëpije,
me zemër n'dorë si motit.
Me shpresë në krye t' motmotit
votrën me djalë ta gzoj.

— U shoftë dhe pjella e jote
e zanun me mallkime,
Kudo bie nama ime,
Atje s'del fije bar.
Gjarprij nuk due për nipa,
as bushtra, as harpija.
Gjak lyp tek ju shtëpija
e jo t'ma sjellish mbarë.

— Të due, gjyshe, si Coli.
Shtëpi e fis braktisa.
Këtu ku sot konisa
do ngul rranjë jetë e mot.
Më shiten mue me pare,
por zemra kurrë nuk shitet.
Fatit kollaj s'i shkitet
kur Coli t'del për zot .

T'i thyejmë na duert vrastare;
Kështu na mësoi shkolla.
Shtëpi edhe kasolla
mos t'lahen ma me gjak.
Në punë na u mbrujt ne fati,
te ato themele t'reja.
Tashti, që u ngrit foleja
pranom, gjyshe në prak!

Ikën çift porsi pëllumbat,
 festë në Kokerdhok,
 Ja dhe i ambli vend ku zemrat
 u plagosën tok.
 Shokë e shoqe përqafohen.
 Vitet shkuen, medet!
 Por s'u çkulkan dot kujtimet,
 Ktu do rrijnë përjetë!
 Fushë e male i mbuloi shëndi,
 kudo kangë e gaz.
 U dha urdhni, mrekullija
 vrik u ba në ças.
 Me zhaurimë si gjamë tërmeti
 qafen ujt e theu.
 Tue u vërtitë turbina e madhe
 forcën n'dritë e ktheu.
 Ndrin Shqipnija me 'i mij xixa
 si margaritar.
 Qiellit yjet ia grabiti
 truelli shqipëtar.

PJESA E TETË

1.

Puthi plaka kryqin
ngjitun për rruzare,
mandej mbarë e mbarë
shejtnit i kujtoi.
E nder shtroje t'buta
lodhë e kputë e mjera
ra dhe me një hera
gjumi e kapulloi.

Plagë e pezmatueme,
që s'shërohet kurrë,
edhe n'gjumë si furrë
digjka, o medet!
T'vjetërat dëshira
ja ku po zbulohen,
nanës po i kujtohen
vendet mbetun shkret!

Ja Sanxhak i fisit!
Bash sikur na ishte
kur të bardha i kishte
kullat vend për vend.
Ja dhe logu i fshatit,
vorret tej mbatanë,
ku kob-zeza nanë
zemrën ndryni mbrendë.

Befas si vetima
para doli djali,
porsi sokol mali;
zemra plak's iu drodh.
Ma nuk priti e mjera.
N'gjoks të përvëluem
mori bir'n e shuem,
ambël e mbështoll.

Ja dhe baba i djalit
porsi burrat motit,
synin flakë barotit,
vetullat përpjek.
Për në krah gjarpnushen
n'pika serm qëndisun,
në gjerdan ujdusun
testet me fishekë.

Shumë i vramë fytyre!
— Vallë, mos t'jetë zemrue,
që kaq egërsue
sytë po na i lëshon?
Lutje ndoshta t'paka
për te n'qiell dërgova,
fare, thue e harrova,
prandaj më qorton?

Nga ti po na vike,
trim, o zemër-plasun,
ç'idhnim paske pasun,
që kështu t'rrëmbej?
Burrin pyeti plaka.-
Po t' shkretnuemin djalë
si ma ktheve dalë
nga njeri ma s'kthej?

- Andej vijnë, — tha trimi, -
Mezi doren ngrejti,
voret i rrëfejti
e nuk foli ma.
-Nanë, na mori malli,-
gjegji djali at' hera,-
n' vorr të rrish përhera
ke mërzi sa s'ka.

Mandej e harrove
fare këtë anë boke.
Bashkë me miq e shokë
vendin e le shkret.
S'na kujtove vorrin,
n' te qiri nuk ndeze,
Kjo errsinë e zezë
na mundon kjahmet!

T'shumash neve pritëm,
si pret qorri dritën,
por mbi vorr s'na ndritën
qiri vjet me radhë.
Amanet, o nanë,
t' shumat ja po vijnë.
mos na len n'errsinë.
Dil t' na largosh mallë!

Kështu foli djali,
e mandej mirfilli,
si vesë para dielli
babë e bir u shuen.
Humbën si mos t' ishin!
U zhdruk fshati i vjetër.
Nanës me 'i plagë tjetër
zemrën ia shporuen!

2.

Iku plaka si ato hijet,
 që pa gjurmë kalojnë.
 Njëmij duer e shtyjnë përmbropa,
 rrokupujë e çojnë.
 S'ndej ta presë stërnip-voglushin,
 mysafir'n e ri,
 që po vjen trashigimtari
 fisin t'vet t'i prijë.
 Amaneti i djalë-shuemit
 forcë rinije i ep.
 S'e pengon as shtëgu i dhive,
 s'e ndal gur as krep.
 — Mbase i mirë stërnipi rritet,
 por u lind angllish!
 S'erdh t'i ndreqë t'moçmet zakone,
 erdhi që t'i prishë.
 U zu n'gjak e shkelm i vuni
 t'vjetërit kanu.
 Gjaku ynë asht vogëlushi,
 por medet s'e due! —
 Murmuron e zemra i digjet,
 forcë por shpirtënt kanë.
 Mal në mal kudo e përcjellin
 zemër tue i dhanë.
 — Hiqni nipit, sakrilegjit,
 vorret t'presin sot.
 Shpirti yt n'zakone t'reja
 nuk përpuqet dot!

3.

Lëshoi zanë foshnja, dhe lokja
 shendit fluturoi.

Erdh voglushi, trim-kreshniku,
shpinë e zbukuroi.
Erdh sokoli, shamatari,
rapashyt si dash.
Erdh krenar, që t'i bjerë s'ardhmes
serbes pash më pash.
Si rebel kunorë nuk pati,
n'kishë s'u ndez qiri.
S'ndej ta presë plaka e muer malet
përfrigue prej tij,
Kaq i vogël e nxuer shpije
si muranë të lashtë.
Ra n'pambuk e prap ankohet.
T'par't pra i ranë në kashtë.
— Mos bërtit, — thotë lokja ambël. —
Pra s'të pritëm keq.
Për ma mirë, rritu t'pastë nana,
pa të gjitha i ndreq.
Shtëpi ke, dritë edhe shtroje,
babën ingjinjer;
Dashuni e shujtë e t'mira,
e pse qan at'herë?
S'të pëlqen ndoshta katundi,
dashke ti qytet?
Rrugën bukur ta shtruem para,
nisu pra ti vetë.
Mos ankohesh se stërgjyshat
pak për ty punuen?
Ashtu qe, bir, shteg i yni
n'motet që kaluen.
Por fatbardhë erdhe te dera,
pra ankohesh kot.
Lumi ti, që breng't e vjetra
s'do t'i njohish dot.

Mos ankohesh ti për plakën,
që pranë teje s'a!
Të vijë keq, voglush, por jeta
mbrapa shumë e la!

4.

Tinës miqve, tinës botës
hana sa pa dalë,
n'liqen plaka lundrën shtyni
e me rrem ngadalë
zu t'vozitë... Nga gjoksi zemra
po i flutron në ças.
— Ja dhe pak te terri i dendun
djali m'pret me gaz.
Ja këtu do t'jetë Sanxhaku,
kodrat ma tregojnë.
Pak ma andej atje te vorret
babë e bir më ftojnë.
Erdhi nana, bir i dashun,
sonte t'rrijë me ju.
T'shumat janë, qirinë jua solla
siç ma pat't kërkue! —
Bani kryq e si shortare
n'dy gjujt plaka ra.
Mbi liqen qiriu i fundit
dritë po ban pa da....
Ndrisin larg me mija drita
atje larg mbi digë.
Fryn zefiri nga Shkopeti,
por qirinë s'e fik.
Mekun fare pa dhanë shpirtin
dritë ban me përtim,
dritë, që shekujt bashkë me tymin
na e lanë trashëgim.

FJALE TË RRALLA NË POEME

Sheshjoll — rrugë kryesore. **Kobatare** — që sjell kob, fat-keqsi. **Fjollë** — në vij të drejtë, shpejt. **Me kaditë** — me tymosë për me largue shpirtent e këqi. **Shkërbé** — bishë, egërsinë. **Të mitujt** — të miturit. **Fërlik** — berr i pjekun në hell. **Ponj** — nderim fetar. **Kacuk** — galiç. **Verban** — i verbët. **Përrurë** — afër. **Sogje** — roje. **Rruzare** — tespijet e lutjeve. **Me vejnue** — me ndejë e vejë. **Vadja** — oroku, koha e caktueme. **Desh** — po thuej, gati. **Shejzat** — një tubë hyj, që vezullojnë së bashku. **Shitë** — Ndëshkim i zana-ve kur njeriu u prish pa dashë vallen, ose tryezën. Këtu smundje, e metë trupore. **Tumë** — vorr ilir. **Megje** — copa kullotash në shpat. **Kaprruç** — djalë i rritun, i shëndoshë. **Fërshtizë** — grumbull tingujsh trillo. **Jone** — tinguj **Me behë** — me ia arritë, me ardhë. **Shqimit** — plotësisht, unji. **Rrangët** — punët, që ka shtëpija. **Shputa** — çorapë lesh; të shkurtë. **Zhaurima** — Zhurma, që lëshojnë rrapat kur i merr era e fortë. Këtu zhurmë e madhe. **Shtoj** — fushë. **Muranë** — grumbull gurësh për të tregue vendin ku asht vra një njeri. **Me Ivyrë sytë** — me pulitë sytë. **E bori** — e humbi, e buer. **Me u knellë** — me u ngjallë, me shpërthyer, me u rritë. **Tulla** — pjesa e sipërme e kokës. **Bihud** — i kotë, budalla. **Me çalltisë** — me veprue shpejt. **Hatulla** — pullazina, drrasa, që mbulojnë çatinë. **Me u mahitë** — me u tallë, me luejt, me ba shaka. **Kamish** — llullë e gjatë. **Zog i truem** — zog ose pulë, që largohet nga shtëpija e vet dhe shkon e bahet si e shtëpisë tjetërkund. **Harpija** — qenje fantastike, grue me pupla e kambë si të shpendit. **Me konisë** — me kalue natën, me bujtë. **Të shumat** — dita e të vdekunve. **Rrokopujë** — zvar, me zor. **Angllisht** — gabim. **Sakrilegj** — mëkat i madh fort. **Rrapashyt** — si rrep pa bisht, shyt, rrumbullak.

Disa vjersha

PARTI KRENARE.

Krenare,
si malet tona shqipëtare,
t'vështira shtigje tek kalonje
të pashë, Parti;
kur shkruam e hi
qeni nazist me unën ndezë në dorë,
tokën arbnore
e digjte, gra e fëmij,
një popull mbarë
përpiqej veç ta qiste fare.

Krenare,
të pashë saherë tek i kundroje
bijt tu para plotonit,
para litarit,
e zemrën tande at'herë ti ua dhuroje,
që gjaku i luftëtarit
të rridhte zjarr i kuq,
e ai zjarr t'ia digjte të dy sytë tradhtarit.
Shqiponjë e maleve arbnore
rrufe-granatat hidhje ti me dorë
përmbi zaptues e tradhëtorë.
Përherë me krenari

përpara anmikut veç qëndrove ti,
shqiponjë Parti!

Por t'urtë edhe t' përvuejtun në fitore,
kur t' brohorisin,
kur tuba lulesh dhe kunorë
ballin e duert tua i stolisnin.
Kështu kalove ti, njerzisht, o nanë Parti!
Lavdija jo; rreziku ty kreninë gjithnjë ta shtoi
Sot kur t'kujtoj,
prap m' duket se t' shikoj
mes sheshit tek kaloje fitimtare.
Për lule, jo; për to s'mendoje fare
por t'ardhmen fytyrë-mvrejtnun po i hartoje
tokës shqiptare.

Mbas çdo beteje, viteve me radhë
fitoret urtësinë
në gjak ta shtinë.
Me ty në ballë
n'gjergjef mirë e ujdisi
këtë vend pop'li shqiptar,
e njëmij lule t'bukra n' të qëndisi.

Krenare prap nalt ballin ngrij,
ti sokoleshë Parti,
Shtigje të reja,
furtuna t' reja
do kapërcesh gjithnji,
se veç fitore
e tjetërgja nuk njef e jotja histori.

Njëzetvjeçare sot ti përpin malet.
Kurrë hovi yt ma s' ndalet.

Krenare prap qëndro si at'hera kur
betejë n'betejë
n'gjak lanje mal e gur
der që lirisë ia ngrite të shtrejtin flamurë!

Ushtarë na ke, Parti, dhe pas
të vemi ku ti urdhnon.
E jetën plot me gaz
e japim siç e dhamë gjithmonë.
Krenare, pra marsho, se komunizmi
ne na përtrin,
e rrugën rreze-ar si diell na ndrin
i bukri diell,
i pastri diell,
e shpëtimtar marksizëm-leninizmi.

A M A N E T.

Madhështor mbi shesh të Krujës
prisi div-kreshnik,
vu si motit përkrenarën
krejt mbërthye çelik;
shtërngue frejt dori-idhnakut
çfarë na shikon, vallë?
pse qëndroi përmaje kalit
nalt mbi pjedestal?

Mos dallon n'drejtim t'Tomorrit,
o n'për Valikardhë
tym e zjarr, që urdi-zezat
rrugës lanë tue ardhë?
Pse n'për shekuj turrin mori,
gjumin ç'ia trazoi,
e këtu te kullë e moçme
vrapin e ndaloi?

— Fol, kreshnik se na zu malli
prap t'a dëgjojmë zanë
na stërnipat, që n'beteja
ty të patëm pranë.
Po dhe urdhën prap jem gati
flamujt t'i shpalojmë.

Zhgjeto para, pas të ndjekim
Arbëninë t'a mprojmë.

Div-kreshniku sytë i zbuti,
nisi mengadalë,
shqip si motit kur ushtonte
bumbulluesja fjalë.
n'gojë t' fatosit, sa dhe malet
mbushun krenari
e përsrisnin madhështore
fjalën shqip të tij.

— Puna e mbarë, stërnipa t'fisit,
gjithve puna e mbarë!
Kështu desha t'iu shikonja.
popull shqipëtar!
Më zu mallë t'iu shof njëhera,
o brezni e vonë,
Që n'log burrash e përsritët
prap ju lavdinë tonë.

Për gjatë shekujsh ndër beteja
jetën dhashë si burrë,
n'zemër tuej, rini përtrihem,
mort pra s'pata kurrë.
Ndaj iu due, stërnipa t'fisit,
që ia dhatë stolinë
dhe e nderoni si i ka hije
bujareshtë Arbninë!

Nga ky shesh ku lirinë solla
amanet ua la
ruejeni këtë vënd shqiponjash,
që me gjak u la.

Ruajini fitoret tueja,
rrini në përgjim
se me ju roje do mbetet
dhe ky shpirti im.

Unë s'kam vdekë, vorr mos kërkoni,
malli m'i ka shkri
t'lashtët kocka; hi e pluhun
me dhe janë përzi.
Janë ba gjeth e bar e lule,
një kunorë dafinë
për sy-shqipën, nanë sokolash,
nanën tonë, Shqipninë. —

Kështu flet kreshniku i fisit,
malet nalt ushtojnë.
Njani tjetrit zanë e tija
si jehonë ia çojnë.
Mandej divi nis e shtanget,
detin tej kundron;
e amshuemja sogje e Arbnit
n'pjedestal qëndron.

VALLTARJA E JETËS SË RE.

T'kam pa duke çelun si boçë trantafili
kur dielli
e ngroh n'dashuni,
dhe shoqet rreth teje kunorë;
ca lule t'harlisne,
të bukra, të bardha si borë
sikur ty të prisnin,
të thonin: —
Çel, shoqe,
lulzo përgjithmonë,
hieshinë dhe gëzimin
shpërndaje kudo n' bahçen tonë.

Ti kcenje at' hera
dhe çelnje ngadalë
e vallja t' rrëmbente me valë.
Të qeshte fytyra,
si qeshet natyra
në maj.
mbas shiut, që ka ramun gjithë natën me
hova
rrëkajë,

Ti kcenje ndër skena,
kërcenje ndër sheshe,

ndër festa fshatare,
n'kantjere përplot me puntorë,
Pas pune përmbli dhej rinija
me kazma, lopata në dorë.
Dhe lodhja harrohej,
harrohej mundimi
i punës së sulmit,
që rritet tek ne.
Magjepsun nga vallja
lopata puntorit
i binte nga dora përdhe.

Sa bukur!
Flutroneje si flutur,
rreshqitnje n'për valle si fllad pranveror.
Dhe shokët e shoqet përçark harmoni,
me ngjyra, me gaz e gjallni
hijeshonin rreth teje at' vallen e re,
at' vallen e jetës, që rritet tek ne!

Sa bukur!
Ti zbrisnje krenare
n' kërcimet burrnore,
n'at' vallën malsore
ku djemat kërcenjë luftarakë.
Ti losnje bujare,
e bukur si zana
n'mes valles lulzonje
si tubë trantafilash n'vulla plot zambakë!

At'hera,
kur vallja zemrohej
flutroneje përpjeta si zog gjeraqinë,
Ushtonte podjumi nga krizmat e kambve;

Rrëmbye prej pasjonit,
pa prishë harmoninë
flakrojshe n'për valle si rrefta n'për qiell,
herë butë porsiqëngji,
herë egër si shqipja
vringllojshe si shpata në dorë t'luftëtarit,
rrrotllojshe atë trupin e bukur vërdallë,
dhe zemërat tona
n'kantjere, lamije
trokitnin t'rrëmbyeme
mbas rritmit të valles përmallë!

LAVDI NJERIUT

*Me rastin e fluturimit të njeriut të
parë në kozmos, Juri Gagarinit.*

Sa nanë e mirë, o tokë e lashtë, përhera
ti qe ne ne! Ndër male e ndër fushore,
buzë ujnash kristalorë, ti kurrë ushqimin
nuk ia mungove krijatyrve tua.
N'për shekuj dora-dora na përcolle,
e n' gjinin tand, prej kah na jetën morem,
u kthyem një ditë; pa jetë ti na mbulove.
Për neve at'hera s'ishte fluturimi.
Të pa fuqishëm ishim ne spurdhjakë,
pa krahë e pupla. Çdo kanun i yti
i shenjtë dhe i egër ish për ne. Kush deshi
të ngrinte krye, sa randë ti, tokë, e dnove!
E porsi plakë e prallave të moçme
misteret thellë i fshehe e vune nome
e njëmij kushte atij, që do i zbulonte.

* * *

Por ja, që sot krenar, krijesa e tokës,
njeriu i parë në rruzull ngriti krye
dhe botës plakë gjithë ligjët e shejtnueme
nën kambë ia vuni e dyert e qiellit hapi.

Ti, tokë, pushtet nuk pate ma mbi te!
— Jo vetëm zvarë për ty unë do tërhiqem,
o nana-tokë, — guxoi e t' tha njeriu.
— S'më kall në shpirt ma tmerë mue lartësija,
porsi breznive, që n'për shekuj humben. —
Dhe tejet u shkëput si qëngj nga grigja.
U hiku ligjve tua e s'e ndeshkove
ti dot si t' tjerët. Zot i qiellit trimi
ndër shtigje t' pa mbarueme depërtoi.
Ti vetë at'hera mbete e mahnitun
kur kozmi n' hapsi t' veta e mbështolli
e një nga një të fshehtat ia tregoi.
E pau njeriu kufijt ku dita e nata
ndjekin shoshoqen, pau si ngjyra-ngjyra
një horizont prrallor mbuloka tokën
me veshje madhështore, që veç dielli
din ta qëndisë me rreze dashunore.
Si zot i feve t' lashta, nalt në qiell
ai ndej, e ty, o tokë e pafuqishme
t' soditi sikur s'ishe ti, që e linde
por ai ty të krijoi me t'luejtun gishti.

Ai ishte njeriu i madh i kohve tona!
Të tillë si ai atdheu lind i Leninit!
Në qiell ate Lenini vetë e ngriti.
Nga mauzoleu dha urdhën, e njeriu
i parë në kozmosin pa fund flutroi.
Atë fat s'e patën mbretën, perëndorë,
që tekjet ma t' çuditshme n' vend i çonin.
Atyne jo, askurrë nuk iu lejue
t' andrronin me pushtue hapsitë n' amshim.
Lavdija s'i takon kurrkujt, por birit
të pop'llit sovjetik, që arriti kozmin.
Lavdi sot i këndojmë gjenisë njerzore,

që botën shkundi pluhrit dhe e përtriti
me shpresa viganore; e i dha t' drejtën
njeriut t' androrojë paraise, jo tej vorrit
por n' kozmin tonë, ku ai sot u ba zot.
Sa afër na ngjan hana! Për te flasim
me shumë guxim, po thuej me dorë e prekim.
Vetë Marsi e i bukri hyllë i Afërditës
sikur po përgatitën të na presin!
Plot krenari njerzore fluturimin
e njëmij shqipeve kërkojmë. Sot vrullin
vigan nuk na e ndalon ma toka as dielli.
Planetet fqij t' arrijmë; çfarë ata fshehin
ne t' na i tregojnë. E toka-nanë si qendër
e gjithë stolive t' jetë, lulishtë e kozmit,
ku njëmij botë hieshitë e tyne derdhin.
T' bukra mendime guximtare, shkoni
ju fluturim ndër njëmij avra t'kozmit,
e këngën tonë atje kudo përhapni.
Lavdi t'i kndojë mbarë qielli sot njeriut!

ZGJOU LAÇ!

Tek ato shpate kodrash së blerueme
e poshtë nepër fushore deri n' det
Laçi dremit si gjysh i kohve t' shkueme,
si plak, që lashtësija e la mbështetë.

E duket hera-herë se po mendohet
mjekërroç-mustaqe-gjati, thinja-thinja,
e nepër jerm sikur atij i kujtohet
se andejpari pat zanë fillë Arbnija.

Janë shekuj shumë, që t' parve u lindi fisi,
fis, që si lavë nga malet ndër fushore
u derdh. Katundi shtohet si mizë lisi.
Sado vorfnisht bukë jepte toka arbnore.

Por luftat fisin tonë e ndiqnin pas
e kullat me kasolle merrnin flakë.
Ndër buzë vdekja shtangonte kangë e gaz,
e gjamë e kob veç sillte në çdo prak.

Frap jeta nuk përkulej, hidhte rranjë
atje bri knete me mishkonja plot,
që vdekjes i sherbenin, mort e vajë
mbillnin në fshat tue herrun mot për mot.

Mbas prite e rrxonte vdekun vllau vëllanë
për gjak, e ferr'n ia vente mu në derë.
Prap jeta nuk përkulej; si fidan
rritej jetimi çamarrok mejherë.

* * *

Mes vorfënisë plot gaz votra fshatare
e priste udhëtarin mbetun jashtë
me bukë e krypë e zemer shqipëtare
një cung nën krye, për shtroje një dorë kashtë.

Në votër zjarri s' prante ndonjëherë.
e nata mbrunte pjalmin bashkë me borë.
Veç bishat bridhnin tue kërkue ndoj derë
vathi për t' hapë e grigjën me e shti n' dorë.

Miku shtegtar ballë zjarrit ndej mbështetë
brengat e shpirtit hidhte në harresë,
e humbte në kuvënd me miq t' vërtetë
që shqiptarisht e ruenin shejtën besë.

Sa egër sillej dimni kur kënetën
akull pa u ngri kalonin gratë ngarkue
me duj misri në shpinë tue namë vetveten,
veç si fëmijë nga urija me i shpëtue.

* * *

E kur pranvera vinte ngjyra-ngjyra
përtrinte nëpër zemra shpesh gëzim,
se toka fryte jepte, e ndër fytyra
vetinte 'i fije gazi pa kuptim.

Kurse mbas gardhi n' terr të zezës natë
shtrigulja-morde gjuente prenë e vet

dhe brente e brente katundar't e ngratë
e toka dhe konaqe mbetnin shkret!

* * *

Në votrën plakë, fole supërsticjoni
ndër nete festash plot me devocjon
riti ilir zbatonte mbas zakoni
buzmin bujar me ligjë siç asht zakon.

* * *

Plakoçi-Laç mes kodrash të blerueme
dremit e koh't e lashta n' mend thërret.
Zgjou, o katund; me fletët e prarueme
fati t' arriu në derë e po troket.

Ngreu si t' ka hije, nipat po vrapojnë;
arritën ingjënjerat tek ti sot,
e vend për vend po masin e caktojnë
furrnalta e deri n' qiell oxhaqe plot.

Të lashtën knetë ma nipat s'e mbajnë mend,
se filladi barin lehtë atje e përkund.
Atje qyteti i ri do të zajë vend,
ku fusha e begatë shtrihet pa fund.

Pallate varg e varg sa shumë do ketë!
Kodrinat veshë me vneshta e me ulli.
Fruga të drejta e lule deri n' det;
sirenë e kangë atje do vlojë gjithnji.

Ndër furra djersa ballit do kullojë,
por djersë, që begatinë ta sjell në prak.

Si monument krenar do të qëndrojë
qyteti i ri mbi t' moçmin Laçin plak.

Të vegjlit sot, puntorë, teknikë me vlerë
e mjeshtra n' za do bahen shpejt një ditë.
Do lulzohet jeta atje si në pranverë
pemët lulzohet e fusha veshë stolitë!

Zgjiu, o katund, vesh robën, që t' përket,
shpërthe pors zambaku kur harbon;
mbrueju ngadalë me t' bukurin qytet
e merr rininë, atdheu po ta dhuron!

TRYEZA E LËNDËS

QIRIU I FUNDIT

Pjesa e parë	3
Pjesa e dytë	9
Pjesa e tretë	14
Pjesa e katërtë	19
Pjesa e pestë	23
Pjesa e gjashtë	31
Pjesa e shtatë	37
Pjesa e tetë	42

DISA VJERSHA

Parti krenarë	51
Amanet	54
Valltarja e jetës së re	57
Lavdi njeriut	59
Zgjou Lac	62

Redaktor: Halil Baniçani
Pikturues: Ismail Olliani
Redaktor teknik: Adnan Lila

Shënim: Kjo libërçka është e shpërndarë në të gjitha bibliotekat dhe shtëpitë botuese të shtetit dhe të bashkësisë.

Redaktor: Razi Brahimi

Piktore: Dolli Gjinali

Redaktor teknik: Adem Lita

Tirazhi 1500 kopje   Formati 78x109/32   Stash: 2204-55

Shtyp. N.I.Sh. Shtypshkronjave «MIHAL DURI» — Tiranë